

PED

tegenhouden
kan

Waar de varkenshouderij in Nederland al maanden bang voor was, werd op 14 november 2014 werkelijkheid. De eerste ongunstige testuitslag voor PED was een feit. Diezelfde middag bezochten de eigen dierenarts en de GD het besmette bedrijf, waar de situatie nog bleek mee te vallen. In de weken die volgden bleek het virus beter beheersbaar dan gedacht: met goede hygiëne en grondige muizenbestrijding is voorkomen dat het hele bedrijf besmet raakte. En dat geeft hoop.

We kennen allemaal de verhalen uit de Verenigde Staten over ernstige diarree en uitval bij de zuigende biggen waar geen houden aan was. Op het eerste besmette bedrijf in Nederland was het beeld anders: de vleesvarkens waren dan wel een dag lusteloos, vraten enkele dagen niet en hadden waterdunne diarree, maar er was nog geen uitval. En de varkens die het als eerste hadden, knapten alweer

aardig op. Het ging om een milde variant van het PED-virus en die bleek beter beheersbaar dan gedacht. Het bedrijf is nog niet helemaal vrij, maar met de juiste hygiënemaatregelen en grondige muizenbestrijding lukte het om verdere verspreiding te voorkomen. Ook het zeugenbedrijf en de nieuw opgelegde biggen raakten niet besmet. Conclusie: PED tegenhouden kan wel.

Bedrijfsituatie

Bij dit eerste PED-geval gaat het om een vleesvarkensschuur met een lange rij van negentien afdelingen, die zich allemaal aan één kant van een centrale gang bevinden. Iedere afdeling heeft acht hokken aan één kant van het voerpad, met één voerbak per twee hokken en twee vreetplaatsen per hok. Het is een redelijk nieuwe stal met kunststof hokafscheidingen, goede roosters en een bolle dichte vloer. De eerste afdeling is deels ziekenboeg en deels omkleedruimte. De biggen komen van het eigen zeugenbedrijf een paar honderd meter verderop. De vleesvarkens gaan naar Duitsland.

Eerste verschijnselen

Op 29 oktober zijn biggen opgelegd in afdeling 3 en 4. Enkele dagen later begon de diarree in afdeling 3, waarna deze zich snel verspreidde naar afdeling 2 en 4. In afdeling 2 waren de week daarvoor biggen opgelegd. Op 31 oktober had de dierenarts een mestmonster genomen omdat de diarree toch wel heftig was. Die monsters zijn

Hoe herkent u PED?

PED staat voor Porcine Epidemic Diarrhea: een epidemie van diarree onder varkens. Overvloedige diarree is dan ook het belangrijkste kenmerk. Het PED-virus tast de cellen in de dunne darm aan die het verteerde voedsel opnemen. Deze cellen sterven af als gevolg van het vermenigvuldigen van het virus, waardoor een groot deel van de verteringscapaciteit van de darm verdwijnt. Al het voer en water dat een varken opneemt, komt er dan vrijwel onverteerd aan de achterkant weer uit. De diarree kan zelfs met een grote straal uit het varken spuiten. Op de foto is te zien dat het om heel veel lichtgekleurde (gelige) diarree gaat.

De diarree loopt waterdun van de achterkant van het varken af. Dat verklaart ook waarom op het eerste bedrijf gedacht werd aan salmonellose en voerdiarree. Doordat het varken zoveel voer en vocht verliest, zal het sterk afvallen. Oudere varkens kunnen daar meestal wel tegen, bij hen begint de darm zich binnen enkele dagen te herstellen en wordt de diarree weer minder. Maar hele jonge biggen hebben die capaciteit nog onvoldoende, waardoor uitdroging een

groot risico is. Als de infectie ook nog toeslaat op het moment dat de zeug moet gaan biggen, dan is de zeug te ziek om goede biest te maken en worden de biggen direct na de geboorte ziek. Die biggen overleven de infectie niet, zo bleek op één van de eerste zeugenbedrijven die besmet raakten. Biggen die wel goede biest gehad hebben en een week ouder zijn, overleven het wel als zij goede zorg krijgen. Dat wil zeggen: veel vers extra drinkwater met elektrolyten, extra warmte in het biggen-

nest en de diarree zo goed mogelijk laten opdrogen met strooipoeder. Natuurlijk is het dan enorm oppassen dat de besmetting zich niet via laarzen en handen verder door de kraamstallen verspreidt.

Naast PED kunnen ook alle bekende oorzaken van diarree meespelen in de problemen. Goede diagnostiek is daarom belangrijk, zodat goede behandeling, eventueel met antibiotica, en goede preventiemaatregelen gericht toegepast kunnen worden.

Overvloedige lichtgekleurde diarree is het belangrijkste kenmerk van PED.

onderzocht op de gebruikelijke kiemen, zoals PIA en salmonella. Ook werd aan een voerprobleem gedacht, maar toen de infectie zich ook naar de zware varkens in afdeling 5 en 6 verspreidde is daar vanaf gestapt. Voeronderzoek liet ook geen afwijkingen zien. Na overleg met de GD Veeijkjer Varken is besloten om nieuwe mestmonsters op PED te laten onderzoeken. De uitslagen waren duidelijk ongunstig. Het was toen inmiddels 14 november.

In de week daarna overlegde de veehouder met zijn dierenarts, een vertegenwoordiger van de Nederlandse Vakbond Varkenshouders en de GD over de aanpak. Er bestaat geen vaccin en antibiotica helpen niet, dus de enige mogelijkheid is hygiëne, hygiëne en nog eens hygiëne. Er zijn maatregelen genomen om de omkleedruimte zo goed mogelijk als hygiënesluis

te laten fungeren, er werd afgesproken van gezond naar besmet te werken en de muizen grondig te bestrijden. Er waren al extra ontsmettingsbakken bij de ingang en tussen iedere twee afdelingen in de centrale gang geplaatst. Verder zouden alle leeggekomen afdelingen in het vervolg niet alleen schoongespoten worden, maar ook gedesinfecteerd.

Half november

Bij het bezoek op 14 november zijn mestmonsters en bloedmonsters verzameld. De klinische verschijnselen waren op dat moment aanwezig in afdeling 8, 9 en 10. In de mestmonsters werd het virus aangetoond, maar in de bloedmonsters nog niet. Dat betekent dat de besmetting nog maar net in die afdelingen zat. Het klinisch beeld was nog steeds hetzelfde en er was nog steeds geen uitval.

Half december

Half december zijn weer mestmonsters verzameld. De zware varkens uit afdeling 6, 7 en 8 waren inmiddels afgeleverd en er lagen nieuwe biggen in. Daarin was nog niets te zien. Uit de mestmonsters bleek dat afdeling 2 tot en met 5 en 9 tot en met 13 besmet waren, maar de andere afdelingen niet. Dat de nieuwe biggen (nog) niet besmet waren betekende dat het zeugenbedrijf nog steeds vrij was, dat ze veilig vervoerd en opgelegd waren en dat de afdelingen goed schoongemaakt en gedesinfecteerd waren.

Half januari

Half januari zijn uit alle afdelingen mestmonsters verzameld. Maar drie monsters waren heel zwak positief, maar in de rest werd geen PED-virus aangetroffen. Er was dus bijna geen virusuitscheiding meer

“Het virus schoot de afdelingen door”

Als PED je bedrijf treft, zorgt dat voor grote onzekerheid. Zeker als je de eerste bent in Nederland. “We zochten gelijk op internet naar meer informatie, en dan schrik je van alle ellende die je tegenkomt”, aldus de getroffene. Hij vertelt zijn verhaal anoniem aan *GD Varken*.

“We hadden ineens opmerkelijk veel diarree bij de biggen, op de vijfde en zesde dag na opleg. Het probleem werd steeds erger. Twee dagen na de eerste verschijnselen schoot het de afdelingen door. Eerst dachten we dat salmonella of *E. coli* de oorzaak was, maar dat bleek niet uit mestonderzoek. Vervolgens dachten we dat er iets mis was met het voer. De biggen lieten namelijk hun voer staan terwijl ze geen koorts hadden. Maar ook dat was niet het geval. Daarom vroegen we, na overleg met onze dierenarts en de GD, nogmaals mestonderzoek aan en lieten we sectie doen op drie biggen. Toen hoorden we voor het eerst dat het PED kon zijn. Een virus waarover mijn vrouw en ik nog weinig wisten omdat het vooral in Canada en de VS problemen gaf. In die landen ging het bovendien niet alleen om diarree en sterfte bij biggen, ook veel zeugen gingen eraan dood. Onze zeugen hadden nergens last van. Zo besmettelijk leek het niet, dus we waren niet direct bang voor PED.”

Milde variant

“Onderzoek door de GD wees uit dat toch sprake was van PED, maar van de milde en dus niet de hoogpathogene variant. We besloten toen om de hygiënemaatregelen op ons bedrijf nog verder aan te scherpen. De dierenarts, de handelaar en de verzorgers waren op de hoogte, dus zij waren extra alert. Er kwamen sowieso nooit vreemden in onze stallen, maar toen hebben we ook camera's opgehangen om beter toezicht te houden. Bij elke afdeling hadden we al ontsmettingsbakken staan en bij het controle lopen hielden we een strikte volgorde aan: eerst de varkens zonder PED en als laatste pas de besmette varkens. Nadat er varkens weggingen spoten we de lege afdelingen altijd al goed schoon, maar nu ontsmetten we ze ook helemaal, zodat de nieuwe biggen het virus niet krijgen. En wat ook ontzettend belangrijk is: bestrijding van muizen en ander ongedierte.”

Transport en muizen

“We vermoeden dat het virus ons bedrijf binnenkwam via een transportauto. We handelen veel met Duitsland en omdat we een van de eersten in Nederland waren met PED, moet het virus hoogstwaarschijnlijk via transport uit het buitenland bij ons zijn gekomen. Ook hebben we geen contact gehad met de andere Nederlandse bedrijven die vlak na ons besmet raakten. Toen het PED-virus eenmaal binnen was, verspreidde het zich stapsgewijs. We hebben 19 afdelingen, de uitbraak begon op afdeling 3, daarna raakten afdeling 2 en 1 besmet en vervolgens afdeling 4 tot en met 13. Daar stopte de verspreiding ineens. Onze effectieve muizenbestrijding heeft er waarschijnlijk voor gezorgd dat de laatste zes afdelingen gespaard bleven. We denken dat muizen het virus ondergronds via het luchtkanaal hebben verspreid, via de mest die ze waarschijnlijk aan hun pootjes hadden.”

Financiële gevolgen

“Normaal gesproken laten we onze vleesvarkens slachten in Duitsland, maar vanwege besmettingsgevaar gingen de dieren dit keer naar een slachterij in Nederland, waar ze aan het eind van de dag naartoe konden. Dat heeft geld gekost. Ook voor onze handelaar had dat negatieve gevolgen, want het was verstandig om na het transport minimaal 48 uur geen varkens te vervoeren. Verder liepen de besmette varkens een week groeiachterstand op, maar daar is het gelukkig bij gebleven. Met de juiste hygiënemaatregelen kun je de milde vorm van PED goed bestrijden.”

Met de juiste hygiënemaatregelen is de milde vorm van PED goed te bestrijden.

aantoonbaar. Drie maanden na de eerste klachten was de epidemie bijna over.

Bevindingen

Bij dit PED-geval zijn vijf belangrijke bevindingen gedaan:

1. De klinische verschijnselen zijn duidelijk: lusteloos, niet vreten maar knoeien met voer en veel diarree gedurende ruim een week, maar geen uitval.
2. Bij diarreeklachten is het belangrijk om ook PED mee te nemen in de diagnostiek.
3. De klachten verdwijnen binnen twee weken uit een afdeling, maar in de mest is het virus minstens twee maanden aantoonbaar. De varkens blijven het virus dus uitscheiden nadat ze klinisch weer gezond zijn.
4. Hygiëne helpt. De hygiënemaatregelen hebben de verspreiding tot staan gebracht. De laatste afdelingen, de nieuwe biggen en het zeugenbedrijf zijn niet besmet geraakt.
5. Muizen kunnen belangrijk zijn; toen die eenmaal verdwenen waren, verspreidde de infectie zich niet meer verder.

De GD dankt de veehouder en zijn dierenarts voor hun bereidwillige medewerking. Dit onderzoek werd gefinancierd door de Monitor Varken, in opdracht van het voormalige Productschap Vee en Vlees en het Ministerie van Economische Zaken.

Mestmonsterpotjes met een lepeltje zijn zeer geschikt voor PED-onderzoek.